

Amersfoortse Pareltjes

Wandelen langs

Ontdek het Gildekwartier, Jericho en Jeruzalem

Wandelen langs

Amersfoortse Pareltjes

Ontdek Het Gildekwardier, Jericho en Jeruzalem

redactie: Burennitiatief Gildekwardier / SIESTA

fotografie: © Fred Oosterhuis (SIESTA)

kaartmateriaal: © OpenStreetMap

satellietbeelden: © Google Maps

ontwerp gids en website: © Nojz Creatieve Communicatie,
Amersfoort - www.nojz.nl

druk: Flyersonline.nl

eerste druk, september 2025

oplage: 1.000

Het Parelsnoer

Beste wandelaar,

Je staat op het punt een bijzondere wandeling te maken door het Gildekwartier, Jericho en Jeruzalem. Drie wijken die samen de Koppel vormen. Het gebied van deze wandeling ligt aan de oostoever van de Eem. De route voert je langs een rijke geschiedenis waarop de rivier de Eem eeuwenlang haar stempel heeft gedrukt. De veelal industriële bedrijvigheid is verdwenen. Van die rijke geschiedenis zijn echter nog fragmenten zichtbaar. En kijk naar de loop van de Oude Eem die voor een fraai en gevarieerd natuurgebied heeft gezorgd. Het gebied herbergt talrijke, vaak onopgemerkte, pareltjes. Ze vertellen je iets over de geschiedenis, natuur, architectuur en verhalen uit het heden en verleden.

In deze wandelgids vind je een beknopte beschrijving. Wil je meer te weten komen, scan dan de QR-codes. Die verdieping brengt het gebied nog meer tot leven. Volg de stippellijn op de kaart en loop langs de 14 pareltjes. Dat kun je in ongeveer één uur doen. Zo ontdek je een veelal onontdekt stukje Amersfoort.

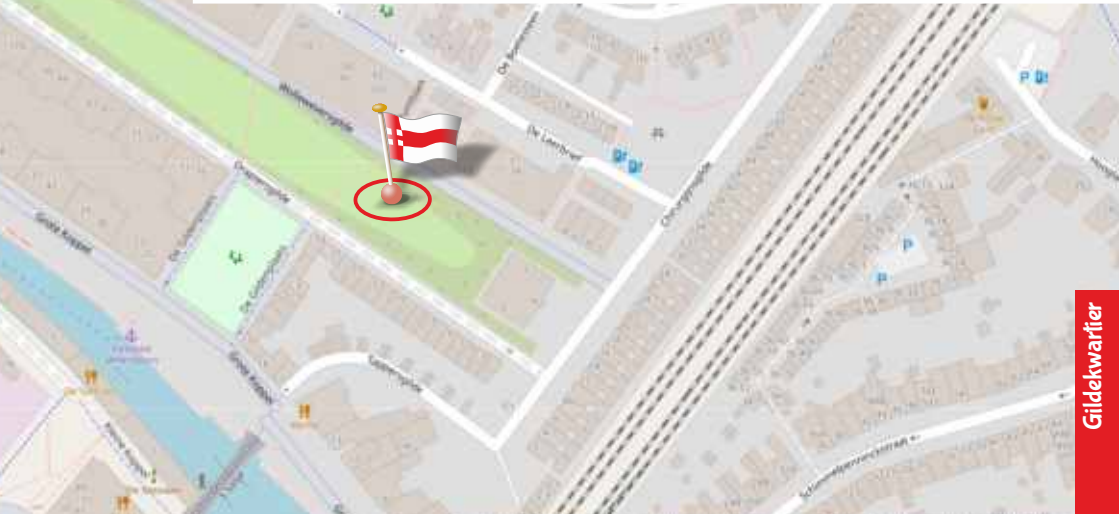
De Heemtuin

Je staat voor het kunstwerk Heemtuin, ontworpen door André Pielage. Het is het beginpunt van de wandeling. Een heemtuin is een tuin voor inheemse planten. De lage bakstenen objecten – je kunt ze zien als boomwortels – zijn bedoeld als obstakels voor de grasmaaiers van de plantsoenendienst. Op de plek tussen de obstakels krijgt de natuur weer de kans te groeien en te bloeien.

Je staat in het grote plantsoen in het hart van het Gildekwartier. Het woord Gilde refereert aan het gildesysteem voor beroepen in de Middeleeuwen. Dit nieuwe stadskwartier werd in 1997 door Rob Krier (1938-2023) ontworpen en is fasegewijs van 1995 tot 2005 langs de Eemhaven gebouwd op voormalig industrieterrein.

Meer weten over de Heemtuin?
Scan de QR-code.

Een bijzondere wijk

Langs de buurtmoestuin loop je naar de Koppelweg de wijk Jeruzalem in. Waar die naam vandaan komt is niet duidelijk. Wellicht van een gelijknamige boerderij die er ooit stond of vanwege de witte uitstraling van de huizen. Na de oorlog werd door de hoge woningnood in stevig tempo begonnen met de wederopbouw van Nederland. Zo ook in Amersfoort. Om de woningnood snel en betaalbaar op te lossen kwam systeembouw in zwang. Amersfoort koos voor het Nemavo-Airey-bouwsysteem. Je ziet meteen de karakteristieke prefab bouwelementen van de Airey-woningen, de verticale betonplaatjes met daarboven de uit betonelementen samengestelde driehoek. De wijk geeft een bijzonder en zeer gaaf beeld van de wederopbouw met veel groen. Jeruzalem heeft de status van beschermd stadsgezicht en is onlangs gerenoveerd.

Meer weten over Jeruzalem?
Scan de QR-code.

Het Transformatorhuisje

Loop via het Maaierspad richting de Hooglandseweg-Noord. Je staat nu bij het transformatorhuisje. Het is rondom beschilderd met een voorstelling van ruiters die een kar trekken door onder water gelopen weiland. In werkelijkheid betrof het een oefening van soldaten die met paarden de affuit van een kanon door onder water gezet – geïndeerd - gebied trekken. Deze tekening is voor deze locatie heel toepasselijk gekozen, omdat het tegen de Hooglandsedijk ligt. De Hooglandsedijk is het laatst overgebleven stuk in Amersfoort van de Grebbeliniedijk, die deel uitmaakte van de Grebbelinie.

Het transformatorhuisje in Jeruzalem is in 2017 beschilderd door graffitikunstenaar Daniël van de Haterd (13Hoog).

Meer weten over het Transformatorhuisje?
Scan de QR-code.

'Aireys' aan de dijk

4

Links tegen de dijk staan drie blokken verhoogde Airey-woningen. De blokken zijn op een gemetselde plint in het dijklichaam van de voormalige Grebbeliniedijk opgenomen om het dijklichaam niet te verzwakken. Voor de bewoners levert de plint iets meer ruimte op. Bij het uitbreidingsplan Koppel in 1947 en de bouw van Jeruzalem in 1949/1950 moest nog altijd rekening worden gehouden met de Grebbelinie als actief verdedigingswerk. In 1951 werd de Grebbelinie als verdedigingswerk opgeheven.

Loop de Hooglandsedijk verder af. Je nadert nu het mooiste en groenste stuk van Jeruzalem. Rechts ligt het water van het natuurgebied het Moerasje, waarin de loop van de Oude Eem zichtbaar is. Hier kun je zien hoe het er ooit uitzag.

Meer weten over de Airey-woningen?
Scan de QR-code.

De Grebbeliniedijk

Het Moerasje rechts was oorspronkelijk een inundatiegebied van de Grebbelinie. Op de kaart van de Gemeenteatlas van Nederland uit 1865 is het traject van de Grebbeliniedijk in rood gemarkeerd.

De Grebbelinie is een waterlinie tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe, aangelegd in de 18e eeuw, ook wel bekend als Valleistelling. De waterlinie doorkruist twee provincies en twaalf gemeenten. Bij de aanleg van de Ringweg-Koppel ging de Grebbeliniedijk binnen de Amersfoortse stadsgrenzen grotendeels verloren. Dit maakt de Hooglandsedijk uniek, terwijl de overige dijklichamen binnen de gemeentegrens allemaal zijn afgegraven. In 2006 is afgesproken om de linie te herstellen en weer zichtbaar te maken, onder meer door de ontwikkeling van een fietspad langs de Eem.

Meer weten over de Grebbeliniedijk?
Scan de QR-code.

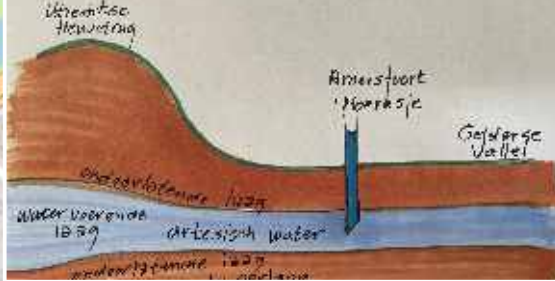
Artesische bronnen

Loop verder over de Hooglandsedijk tot je bij Groeneveld komt. Ga links naar beneden tot het houten bruggetje. Het slootje is onderdeel van de Oude Eem. Staand op de oever bij het bruggetje zie je aan de overkant een metalen pijp uit het water steken waaruit continu water spuit. Dit is één van de zogenaamde Artesische bronnen die in heel Amersfoort voorkomen. Het is water dat via ondoorlatende lagen onder de grond vanaf de Utrechtse Heuvelrug richting de Gelderse Vallei stroomt en hier dus letterlijk boven water komt.

Loop terug naar de Hooglandsedijk en neem meteen de trap naar beneden aan de andere kant van de dijk. Je komt dan in het Moerasje.

Meer weten over de Artesische bronnen?
Scan de QR-code.

Het moerasje

7

Loop naar links over het vlonderpad door het unieke moerasgebied langs de Hooglandsedijk. Je kunt het vlonderpad helemaal aflopen. De begroeiing bestaat onder meer uit een broekbos met moerasbomen, zoals de zwarte els, struiken en planten, zoals de gele lis, brede stekelvaren en verderop het rietland. Het water is er ondiep en vaak wat bruinig door de ijzerhoudende bodem. In het voorjaar is het open, maar in de zomer donker, koel en gesloten.

Oorspronkelijk lag in dit gebied de loop van de Oude Eem. Wanneer je goed kijkt zie je het water nog lopen tussen een rij populieren.

De afgelopen jaren is weinig onderhoud gedaan aan het Moerasje. Wellicht zorgt deze wandeling voor de nodige herwaardering van deze waardevolle natuur.

Meer weten over het moerasje?
Scan de QR-code.

De vlindertuin

Het kleine stadspark dat begon bij het Moerasje volgt hier verder de loop van de Oude Eem en brengt ons bij de vlindertuin van Jericho.

Aan de rechterkant van het pad zien we de vlindertuin in de vorm van een laag gelegen bloemenweide. Aan de linkerkant achter het hoge riet ligt de wijk Jericho met eerst nog verscholen tussen de struiken een paddenpoel. Het riet volgt de loop van de Oude Eem.

We naderen een bruggetje waaronder de Oude Eem in het Valleikanaal uitmondt en zo haar water in de Eem laat vloeien. Opnieuw een bijzonder stukje groen aan de rand van Jericho.

Meer weten over de vlindertuin?
Scan de QR-code.

De Eemdriehoek

We bevinden ons op het uitzichtpunt De Bult waar we zien hoe het Valleikanaal en de Eem samenkomen en het water van de Eem de stad uitstroomt.

Op de linkeroever zie je de gemeentelijke afvalverwerking van ROVA en op de rechteroever in de verte de gebouwen van de zeeverkenner en de kanovereniging. En dichterbij de loods en de boten van Jachthaven De Stuw.

De jachthaven dateert van 1945 maar de houten loods met zijn karakteristieke witte kozijnen is al meer dan een eeuw oud. Eerder stond deze loods aan deze kant van het water voor de opslag van het hout van stoomhoutzagerij De Dommekracht. Bij de aanleg van de wijk Jericho werd de loods naar de overkant van het water verplaatst.

Meer weten over de Eemdriehoek?
Scan de QR-code.

De wederopbouw

10

Vanaf De Bult lopen we de in 1952 gebouwde wijk Jericho in. Ook deze wijk is een mooi voorbeeld van naoorlogse wederopbouw.

Hier stonden vroeger houtzagerijen en droogloodsen voor versgezaagd hout. Door de Scheepvaartweg lopend, passeren we aan de linkerkant twee paviljoenachtige gebouwen waar eerder een groenteboer en kruidenier zaten. Links en rechts zien we de karakteristieke door stadsarchitect David Zuiderhoek ontworpen bakstenen huizen van Jericho. De huizen zijn vrijwel een kopie van de Airey-woningen in Jeruzalem, alleen de schil is hier van baksteen.

Aan het eind van de weg rechts, achter de speeltuin aan het water, ligt in de karakteristieke Zuiderhoek-stijl het gebouw met het pompemaal, waarmee overtollig water in de Eem wordt gepompt.

Meer weten over de wederopbouw?
Scan de QR-code.

Het oude benzinestation

Vanuit Jericho lopen we richting Kwekersweg. Aan de overzijde zien we het voormalig BP-benzinestation, gebouwd in 1958. Dit pareltje bleef gespaard dankzij de inspanning van SIESTA. Het bouwwerk werd gerestaureerd door de ontwikkelaar die het meenam in de bouw van het er achterliggend wooncomplex.

De kracht van dit pareltje ligt in de eenvoud. Het is een combinatie van volumes, functies, gebruik en samenhang met de kunst van Jan Boon in het mozaïek met paarden. Daarbij is duidelijk de inspiratie van de architect Dudok te zien. De later aangebrachte benzinepomp komt uit Engeland. In het gebouw is ijssalon Vitelli gevestigd, waar op ambachtelijke wijze ijs wordt gemaakt.

Meer weten over het oude BP-benzinestation?
Scan de QR-code.

De Kwekersbrug

12

Lopend naar de Eem zien we de Kwekersbrug over de Eem, een belangrijke verkeersverbinding van en naar de stad. Deze basculebrug, ontworpen door stadsarchitect David Zuiderhoek, is een gemeentelijk monument. De pracht zit in het samengaan van brugwachtershuisje, de pyloon met het gemeentelijke stadswapen en de eenvoudig vormgegeven keermuren met natuursteen.

Neem even de tijd om van een markant stukje Amersfoort te genieten. De haven, de passerende boten, varende op de Eem op weg naar het Eemmeer. Of om te kijken naar de imposante gebouwen aan de overkant: het markante industriële Erdal-complex met de letters Prodent, tegenwoordig De Nieuwe Stad. Sla voor de brug linksaf en loop langs de Eem.

Meer weten over de Kwekersbrug?
Scan de QR-code.

Pakhuis 't Spijker

13

Het opvallende graanpakhuis 't Spijker stond als enige direct aan het water. Daar waar dit pand ooit het stond - in 2005 vanwege bouwvalligheid gesloopt - zijn al jarenlang plannen in ontwikkeling.

Het oorspronkelijk idee was herbouw met bestemming maatschappelijke en/of dienstverlenende activiteiten met een link naar het oude bouwvolume van 't Spijkertje. Het bouwvlak is aangekocht om op die plek een horecapaviljoen te bouwen. Op de plek van het oude pakhuis is het trottoir verhoogd, waardoor de contouren van het historische pakhuis zichtbaar blijven.

Meer weten over graanpakhuis 't Spijker?
Scan de QR-code.

Pakhuis d'Eersteling

14

Je loopt verder langs de Eem richting Koppelpoort. Links staat het pand d'Eersteling, gebouwd in 1904 als pakhuis. Een industrieel erfgoed aan de haven van Amersfoort met een bijzondere geschiedenis. In de voorgevel is de geschiedenis goed afleesbaar: in de middenstrook de kantoren met aan weerszijden de pakhuizen. Het gebouw heeft veel openslaande deuren voor de aan-en afvoer van goederen. Het pand (inmiddels een rijksmonument) is nu in gebruik als kantoor.

In de komende jaren wordt de kademuur langs de Eem gerestaureerd, waarbij trappen vanaf de Grote Koppel naar het water zullen worden aangelegd. Bekijk ook het bijzondere gebouw ernaast, waarin nu restaurant Dara zit.

Hier eindigt de wandeling. We hopen dat het een mooie ervaring was.

Meer weten over pakhuis d'Eersteling?
Scan de QR-code.

De Oude Eem

Het verhaal van de Oude Eem kan niet beginnen zonder eerst het verhaal van de rivier de Eem te vertellen.

De rivier was bochtig, ondiep en stond soms maandenlang droog. Op andere momenten was de rivier gevaarlijk. Dan werd de rivier een woeste waterstroom die huizen, mensen en vee met zich meesleurende. Opstuwend Zuiderzeewater zorgde voor de nodige overstromingen. Een groot probleem voor de scheepvaart was dat de rivier ook snel verzandde. Al in de middeleeuwen konden grote schepen de stad niet meer bereiken. Er was de stad veel aan gelegen om de Eem bevaarbaar te houden. In de 14e eeuw werd daarom, parallel aan de Oude Eem, een nieuwe rivierloop gegraven, de Nieuwe of de Grote Eem.

In de 16e en het begin van de 17e eeuw liep de Oude Eem nog als afwateringskanaal door de weilanden van Amersfoort en Hoogland richting de Eem (de rode lijn op de kaart). In 1799 werd de Oude Eem opgenomen als gracht bij de aanleg van het Werk aan de Glashut (de Schans), een verdedigingswerk van de Grebbelinie, om daarna meanderend uit te monden in de Eem.

In de 18e eeuw kreeg de Oude Eem een meer recreatieve functie. Deze tendens zette zich voort in de 19e eeuw toen het gebied een toevluchtsoord werd voor rijke kooplui, renteniers en edellieden. Aan weerszijden van de Oude Eem ontstonden buitenplaatsen en ontstond 'Grote Koppel 1'.

Gebied Grote Koppel 1. Het is duidelijk te zien waar de Oude Eem begon.

Uiteindelijk verdwenen vóór 1930 alle buitenplaatsen. De industrialisatie nam toen een grote vlucht. Aan de haven op de Grote Koppel werd een aantal grote fabrieken gebouwd.

Na de oorlog werd vrijwel het gehele Koppelgebied volgebouwd. De Oude Eem maakte het bouwen van woningen ten noorden van de Grebbeliniedijk tot 1940 onmogelijk, omdat deze regelmatig buiten haar oevers trad. Bovendien behoorde dit gebied nog tot de gemeente Hoogland. De aanleg van het Valleikanaal in

Amersfoortse Paretjes

Wandelen langs

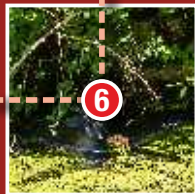
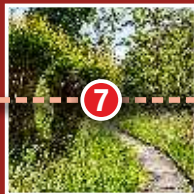
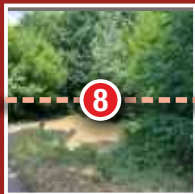
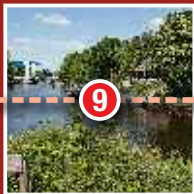
1937-1941 zorgde voor een betere afwatering. Door de annexatie van de gronden van Hoogland door de gemeente Amersfoort kon na de oorlog het gebied geschikt worden gemaakt voor bebouwing. Zo konden Jeruzalem (1949-1950) en Jericho (1952) worden gebouwd.

Vanuit het Moerasje stroomt de Oude Eem verder door naar de vlindertuin van Jericho om uiteindelijk in het Valleikanaal uit te monden. Hier lijkt de loop van de Oude Eem te eindigen, maar we vinden haar verderop weer terug in de gracht van de Schans.

De loop van de Eem (blauw) en de Oude Eem (rood), gelegd over een kaart van Amersfoort uit 2002.

9

8

7

5

4

3

10

6

11

2

12

1

13

14

Wandelen langs

Amersfoortse Pareltjes

Ontdek Het Gildekwartier, Jericho en Jeruzalem

Deze wandeling is een initiatief van Bureninitiatief Gildekwartier.

Voor vragen, opmerkingen of contact, stuur een e-mail naar info@gildekwartier.net.

Deze wandelgids kwam tot stand met medewerking van SIESTA, Stichting industrieel erfgoed in de stad Amersfoort. Voor meer informatie: www.siesta.nl

Dit buurtproject is mede mogelijk gemaakt door het BuurtFonds van de Nationale Postcode Loterij, Buurtbudget Kruiskamp-Koppel en door onderstaande sponsors.

- Gemeente Amersfoort
- Yards
- Restaurant Dara
- IJs van Vitelli
- Het Lokaal